

הלכות כיבוד אב ואם:

מסכת קידושין דף לא:

ת"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד? מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא.

רמב"ם הלכות ממרים פרק ו הלכה ג

אי זהו מורא ואי זהו כבוד, מורא לא עומד במקומו, ולא יושב במקומו, ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו, ולא יקרא לו בשמו לא בחייו ולא במותו, אלא אומר אבא מרי, היה שם אביו או שם רבו כשם אחרים משנה את שמם, יראה לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלא שאין הכל דשין בו, אבל השמות שקוראים בהן את העם כגון אברהם יצחק ויעקב משה וכיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאחרים שלא בפניו ואין בכך כלום, אי זהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה משל האב, ואם אין ממון לאב ויש ממון לבן כופין אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול, ומוציא ומכניס ומשמשו בשאר הדברים שהשמים משמשים בהן את הרב, ועומד מפניו כדרך שהוא עומד מפני רבו.

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ

סעיף ד: איזהו כבוד, מאכילו ומשקהו, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ויתננו לו בסבר פנים יפות, שאפילו מאכילו בכל יום פטומות והראה לו פנים זועפות, נענש עליו. הגה: וכן להיפך, אם מטחין אביו ברחיים, וכוונתו לטובה כדי שינצל אביו מדבר קשה יותר מזה, ומדבר פיוסים על לב אביו ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון ברחיים, נוחל עולם הבא (גמרא ורש"י פ"ק דקדושין וירושלמי). וישמשו בשאר דברים שהשמש משמש רבו.

ספר חרדים - פרק יב

(ד) מצוות עשה מן התורה התלויות בפה בקנה ואפשר לקיימן בכל יום:
א ב) דבור חמישי דעשרת הדברות - כבד את אביך ואת אמך, חייב לכבדם בדבור, שידבר להם בנחת בלשון רכה וכבוד ואדנות כמדבר למלך, זהו פשוטו של מקרא... ומגזרה שוה למדו דגם חייב לכבדם בגופו ובממונו... וזה לשון מכילתא, כבד את אביך ואת אמך, שומע אני בדברים..

פרק ט

(א) מצוות עשה מן התורה התלויות בלב, ואפשר לקיימן בכל יום:
לה) כבד את אביך ואת אמך, מצינו כבוד בלב...ונראה, דעיקר מצות כבוד בלב, דהא רחמנא לבא בעי בכל מצוה, ועוד הרי השהו יתברך כבודם לכבודו, הוא יתברך נתרעם בפיו ובשפתיו כבודני ולבו רחוק ממני (ישעיה כט, יד), כלומר שעיקר כבודי בלב:

ספר חיי אדם - חלק ראשון - כלל סז

ופשיטא שצריך לאהבה אותם כגופו, שהרי הוא בכלל ואהבת לרעך כמוך. אלא שבאביו ואמו, הוקשה אהבתם לאהבת המקום, כדאיתא בזוהר פ' תצא.....

שו"ת הרמב"ם סימן תמח

דע שחובה שחייבתנו התורה על הגרים גדולה היא. על האב ועל האם נצטוינו בכבוד ומורא ועל הנביאים לשמוע להם ואפשר שיכבד אדם ויירא וישמע ממי שאינו אוהבו, ועל הגרים צונו (עי' ס' המצות מ"ע ס"ר ו"ה דעות פ"ו ה"ד) באהבה רבה המסורה ללב ואהבתם את הגר וגו' כמו שצונו לאהוב את שמו ואהבת את ה' אלהיך. והקב"ה בכבודו אוהב גר, שנ' ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה.

מסכת קידושין דף לב.

איבעיא להו משל מי? רב יהודה אמר משל בן רב נתן בר אושעיא אמר משל אב אורו ליה רבנן לרב ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמ"ד משל אב. מיתיבי נאמר כבד את אביך ואת אמך (שמות כ) ונאמר כבד את ה' מהונך (משלי ג) מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה? לביטול מלאכה. משל מי - מאכילו ומסקכו ומכזבו. מאי נפקא ליה מיניה - מאי חסרון כיס איכא לגזיב.

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמ

סעיף ה: זה שמאכילו ומשקהו, משל אב ואם, אם יש לו. ואם אין לאב, ויש לבן, כופין אותו וזן אביו כפי מה שהוא יכול. ואם אין לבן, אינו חייב לחזר על הפתחים להאכיל את אביו. **הגה:** וי"א דאינו חייב ליתן לו רק מה שמיחייב ליתן לצדקה (כן כתב הב"ד דנראה כן מדברי הר"ף והרא"ש, וכ"כ הר"ן פ"ק דקידושין). ומ"מ אם ידו משגת, תבא מארה למי שמפרנס אביו ממעות צדקה שלו (הגהות מרדכי דב"ב ובהגהות פ"ק דב"מ ובחידושי אגודה). ואם יש לו בנים רבים, מחשבים לפי ממון שלהם, ואם מקצתן עשירים ומקצתן עניים, מחויבים העשירים לבד. (תשובת מיימוני הלכות ממרים בשם מוהר"ם והביאה הבית יוסף). אבל חייב לכבדו בגופו, אע"פ שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך לחזר על הפתחים. ודוקא דאית לבן מזונות לאיתזוני ההוא יומא, אבל אי לית ליה, לא מיחייב לבטל ממלאכתו ולחזור על הפתחים.

בית יוסף יורה דעה סימן רמ

ונראה שאע"פ שיש לו אינו חייב לספק כל מזונות הצריכים לאביו אלא כופין ליתן לו כפי מה שהוא חייב לתת לצדקה לפי ממון שיש לו.

וכן נראה מדברי הר"ף והרא"ש שכתבו דשקלין מיניה בתורת צדקה ויהיבין לאבוא והכי דייק נמי לישנא דהרמב"ם ורבינו שכתבו ואם אין לאב ויש לבן כופין את הבן וזן את האב כפי מה שהוא יכול:

ואם אין לבן אינו חייב לחזר על הפתחים... בירושלמי פרק קמא דקידושין (ה"ז) תני ר' שמעון בן יוחאי כבד את אביך ואת אמך בין יש לו בין אין לו ואפילו הוא מחזר על הפתחים וכתבוהו התוספות (לב. ד"ה אורו) והרא"ש (סי' נ) שם. וכתב הרא"ש עליו והא דאמרין ואפילו הוא מחזר על הפתחים לא שיכבדהו משלו ויחזר הוא על הפתחים דהא קיימא לן משל אב אלא בגופו מכבדו ובטל ממלאכתו ומתוך כך צריך לחזר על הפתחים עכ"ל
טור: "וכתב הרמ"ה דוקא דאית ליה לבן ממונא לאיתזוני ביה ההוא יומא אבל אי לית ליה לא מיחייב לבטל ממלאכתו ולחזר על הפתחים"

ומ"ש רבינו בשם הרמ"ה. גם רבינו ירוחם (נ"א ח"ד טו ע"ג) כתב כן בשמו אלא שלא כתב דאית לבן מזונא לאיתזוני ביה ההוא יומא כמו שכתב רבינו אלא סתם וכתב ודוקא שיש לו ממון לזון את עצמו אפילו שיתבטל ממלאכתו. ונראה שרבינו ליתן קצבה ליש לו ממון דקאמר הרמ"ה אתא ופריש דהיינו כדי לאיתזוני ביה ההוא יומא.

וטעמא דהרמ"ה מבואר בדברי רבינו ירוחם דהיינו משום דגמרינן מכבוד המקום דאינו חייב לבטל ממלאכתו לבקר חולים ולנחם אבלים ושיחזור על הפתחים: